

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Αιτήσεις συμμετοχής 20 Σεπτεμβρίου-18 Οκτωβρίου 2023

Έναρξη προγραμμάτων Δευτέρα 23 Οκτωβρίου 2023

Όλα τα προγράμματα παρέχονται δωρεάν

Α Ν Θ Ρ Ω Π Ι Σ Τ Ι Κ Ε Σ Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ε Σ

Η πειθώ στη διαφήμιση: Ανακαλύπτοντας τον γοητευτικό κόσμο της διαφήμισης και συνειδητοποιώντας τους κινδύνους του

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Χρυσούλα Τόλια, Φιλολόγος, MSc Γλωσσολογίας, ΕΚΠΑ

Στη σύγχρονη εποχή, η διαφήμιση συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Η συνεχής ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης εφοδιάζει διαρκώς τους διαφημιστές με νέα «πολεμοφόδια», ώστε να δημιουργήσουν ευρηματικές αλλά και άκρως παρεμβατικές προς την ανθρώπινη ψυχοσύνθεση διαφημίσεις. Γίνεται, επομένως, κατανοητό ότι ο διαφημιστικός λόγος αποκτά όλο και περισσότερη δύναμη και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι. Η ύλη των σχολικών βιβλίων επιδιώκει να εξοικειώσει τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τις τεχνικές πειθούς, ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν αλλά και να αξιολογούν επιτυχώς τους μηχανισμούς που αξιοποιούνται στον διαφημιστικό λόγο. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι οι έφηβοι συχνά δυσκολεύονται να διατηρήσουν μία κριτική στάση απέναντι στα χιλιάδες διαφημιστικά μηνύματα που δέχονται καθημερινά, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται οι αποφάσεις τους, η νοοτροπία τους αλλά και η συμπεριφορά τους. Στο πρόγραμμα αυτό επιχειρείται η παρουσίαση των τυπικών γνωρισμάτων μίας διαφήμισης, η ανάλυση των κύριων γλωσσικών μηχανισμών που επιστρατεύονται για την αποτελεσματική μεταβίβαση ενός διαφημιστικού μηνύματος και η διερεύνηση των στρατηγικών επικοινωνίας που υιοθετούν κάθε φορά οι διαφημιστές για να επιτύχουν τον στόχο τους.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να αποκτήσουν οι μαθητές μία σφαιρική εικόνα για τον τρόπο οργάνωσης και δράσης του διαφημιστικού λόγου
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει ο γλωσσικός κώδικας στην εκπλήρωση των διαφημιστικών σκοπών και τη λειτουργία που επιτελούν οι διάφοροι γλωσσικοί μηχανισμοί

- ✓ Να εξοικειωθούν με τις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι διαφημιστές για να πείσουν τον καταναλωτή και να κατανοήσουν ότι η επιλογή αυτών σχετίζεται με τη στόχευση της κάθε διαφημιστικής καμπάνιας
- ✓ Να αναπτύξουν μία κριτική στάση απέναντι στα διαφημιστικά μηνύματα και να προβληματιστούν για τον τρόπο που η διαφήμιση επηρεάζει την κοινωνία μας

Για να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, κατά τη διάρκεια του προγράμματος θα αναλυθούν διαφημίσεις που έχουν συλλεχθεί από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θα πραγματοποιηθούν δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές θα κληθούν να δημιουργήσουν γλωσσικά διαφημιστικά μηνύματα αξιοποιώντας συγκεκριμένες τεχνικές πειθούς και ορισμένα γλωσσικά εργαλεία και θα διεξαχθεί μία συζήτηση για την «αντι-διαφήμιση», μία κοινωνική πρακτική που αναδύεται στη σύγχρονη εποχή ως αντίρροπη δύναμη, επιχειρώντας να αφυπνίσει τους καταναλωτές και να οικοδομήσει μία νέα κοινωνική πραγματικότητα.

Εργαστήριο debate

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90-120΄

Εισηγήτρια: Μελίνα Σιδηροπούλου, Δημοσιογράφος, Συγγραφέας

Στο εργαστήριο Debate μεγάλοι πρωταγωνιστές είναι οι μαθητές, οι μαθήτριες και τα επιχειρήματά τους. Τα παιδιά θα διασταυρώσουν τα λεκτικά τους ξίφη ζωντανά ώστε η κριτική επιτροπή να αποφανθεί ποια ομάδα θα κερδίσει τελικά τη «μάχη». Τα παιδιά μαζί με τους καθηγητές του επιλέγουν ένα επίκαιρο θέμα από την προτεινόμενη λίστα που αφορά τρεις θεματικές: την πολιτική, την Τέχνη και την εκπαίδευση. Οι δυο ομάδες θα πρέπει να προετοιμαστούν συντάσσοντας τα επιχειρήματά τους, χωρίς όμως να γνωρίζουν τα επιχειρήματα της αντίπαλης ομάδας. Κατά τη διάρκεια του Debate θα πρέπει να δευτερολογήσουν και αντικρούσουν «ζωντανά» τα επιχειρήματα των αντιπάλων υπό την πίεση πάντα του χρόνου.

Σκοπός του εργαστηρίου είναι ασφαλώς να προαχθεί ο διάλογος, να μάθουμε ότι οι θέσεις μας πρέπει να συνοδεύονται από επιχειρήματα και παράθεση στοιχείων. Στόχος είναι επίσης η ευγενής άμιλλα, ο σεβασμός στις διαφορετικές θέσεις και απόψεις, η όξυνση της σκέψης και βέβαια το παιχνίδι.

Το εργαστήριο Debate είναι ένα εργαστήριο ανταλλαγής επιχειρημάτων μεταξύ των μαθητών. Τα παιδιά θα επιλέξουν ένα θέμα για τους τομείς της πολιτικής, της Τέχνης και της εκπαίδευσης. Θα χωριστούν σε ομάδες και θα ανταλλάξουν επιχειρήματα. Σκοπός του προγράμματος είναι να προαχθεί ο διάλογος, να τονιστεί η αξία του

σεβασμού στις διαφορετικές απόψεις, να μάθουν τα παιδιά να ακούν προσεκτικά τους συνομιλητές τους, αλλά να μάθουν και να συζητούν για τα ζητήματα που τα απασχολούν.

Ιστορίες από το καπέλο

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Βαγγέλης Χατζηγιαννίδης, Συγγραφέας

Στη διάρκεια του προγράμματος θα επιχειρηθεί η εισαγωγή των μαθητών στον χώρο της συγγραφής και, γενικότερα, της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Πώς ξεκινάει ο σπόρος μιας ιδέας, πώς εξελίσσεται σε ιστορία μέχρι να πάρει στο τέλος τη μορφή διηγήματος, τραγουδιού ή θεατρικού έργου.

Οι συμμετέχοντες κάθονται σε έναν κύκλο και με βάση έναν γενικότερο θεματικό άξονα που τους δίνεται (πχ *Φιλοδοξία* ή *Πόλεμος* ή *Ματαιώση ενός σχεδίου* ή *Περιφρόνηση* ή *Μια ξαφνική ανατροπή*) καλούνται να σκεφτούν και να γράψουν σε ένα μικρό κομμάτι χαρτί μια λέξη, μια φράση ή μια πρόταση. Διπλώνουμε τα χαρτάκια και τα συγκεντρώνουμε σε ένα καπέλο που βρίσκεται στο κέντρο του κύκλου. Με πρώτο υλικό αυτές τις λέξεις και φράσεις χτίζεται μια ιστορία.

Με τυχαίο τρόπο τραβάμε τέσσερα ή πέντε μέσα από το καπέλο και προσπαθούμε να βρούμε έναν έξυπνο τρόπο ώστε να συνδεθούν οι σκόρπιες αυτές λέξεις και φράσεις, στήνοντας τον κορμό μιας ιστορίας. Στη συνέχεια εξετάζουμε τις πιθανές διαδρομές αυτής της ιστορίας, πώς θα μπορούσε να ξεκινά και πώς να τελειώνει. Ποια θα ήταν η πρώτη φράση και ποια η τελευταία. Αλλά και ποιοι θα ήταν οι πρωταγωνιστές/ήρωες που θα ζωντάνευαν την ιστορία, θα ενσάρκωναν την ιδέα μας. Με ποια υλικά θα πλάθαμε αυτά τα πρόσωπα, ποιες ιδιότητες θα αποφασίζαμε να τους προσδώσουμε, με ποια εσωτερικά και εξωτερικά χαρακτηριστικά να τα σκιαγραφήσουμε.

Στόχος είναι μια πρώτη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο γεννιέται και διαμορφώνεται μια ιδέα στο κεφάλι του συγγραφέα. Θα καταστεί σαφές πως δεν χρειάζεται απαραίτητα να υπάρχει ένα μεγάλο, τρανταχτό θέμα ή ένας βαθυστόχαστος προβληματισμός ώστε να μπει σε λειτουργία η καλλιτεχνική δημιουργία – πολλές φορές μέσα από την τυχειότητα και την επιλογή μιας «ταπεινής» αφετηρίας μπορούμε να οδηγηθούμε σε μια ενδιαφέρουσα σύλληψη.

Κι ακόμα, σε μια εποχή που η τεχνολογία έχει εισβάλει σε κάθε πτυχή της προσωπικής ζωής, της σκέψης, της εκπαίδευσης, της επικοινωνίας με τους άλλους, μας δίνεται η ευκαιρία να συνειδητοποιήσουμε ότι ο μηχανισμός της επινόησης, της

έμπνευσης και της δημιουργίας δεν απαιτεί τίποτα παραπάνω από κάτι που διαθέτουμε όλοι από γεννησιμιού μας και μάλιστα απολύτως δωρεάν: την δική μας έμφυτη φαντασία. Είναι στο χέρι μας να βρούμε τρόπους να την εκγυμνάσουμε, να την εκπαιδεύσουμε και να την πλουτίσουμε ώστε να είμαστε σε θέση να την εκμεταλλευτούμε σε όλο το εύρος της. Η ωφέλεια θα είναι μεγάλη, όχι μόνο στο πεδίο της τέχνης αλλά και της ζωής.

Από τον Καβάφη και τον Cummings, στον ΛΕΞ και το chatgpt

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητές: Γιώτα Φέστα, Ηθοποιοίς

Λάμπρος Γραμματικός, Ηθοποιοίς

Η ποίηση προσφέρει μια ελευθερία που φωλιάζει όχι μόνο στη φαντασία αλλά και στις απρόβλεπτες διαδρομές του συνειρμού. Με όχημα την ποίηση λοιπόν ανακαλύπτουμε ξανά τις λέξεις, τη φωνή μας και τον άλλον.

Στόχος είναι οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με την ποίηση και τους ποιητές του τότε και του τώρα. Να επανασυστήσουμε την ποίηση στους νέους, όχι σαν κάτι σκοτισμένο και πληκτικό, αλλά σαν μια δυναμική που υπάρχει διαρκώς με διάφορες μορφές γύρω μας και συνομιλεί με την καθημερινότητα.

Μέσα από ένα βιωματικό εργαστήριο οι νέοι παίρνουν στα χέρια τους τα κείμενα, ανακαλύπτουν τα εργαλεία έκφρασης τους, οξύνουν τη φαντασία τους και αποσυνθέτουν για να συνθέσουν ξανά μαζί, αλλά ο καθένας με το δικό του μοναδικό τρόπο, τη δική τους ποίηση.

Περνώντας από τον Καβάφη, τον Σεφέρη, τον Ελύτη, τον Καρυωτάκη, τη Μαρία Πολυδούρη, τον Εμπειρίκο, τον Καββαδία, τον Εγγονόπουλο, τον Χρίστο Λάσκαρη, τη Ζωή Καρέλλη, τον Μανώλη Αναγνωστάκη, τον Τάσο Λειβαδίτη, τον Elliot, τον Ezra Pound, τον Cesare Pavese, τον Jacques Prevert, τον Cumminngs, τον Σαχτούρη τον Χριστιανόπουλο, τον Καρούζο, τον Jules Supervielle, τον Tomas Transtromer και άλλους φτάνουμε στον ΛΕΞ και το ChatGPT.

Η ποίηση είναι αναπαραγωγή των τόνων της καθημερινής ομιλίας. Μέσα από στιγμές ακρόασης ηχογραφημένων απαγγελιών από τους ίδιους τους δημιουργούς, από τρίτους και από τα ίδια τα παιδιά εν τέλει, τα παιδιά είναι ελεύθερα με δικά τους μέσα, τη βοήθεια της τεχνολογίας και του AI να τα ξανά ανακαλύψουν μέσα από το πρίσμα της εποχής τους.

Πώς μιλάει η λογοτεχνία για τον εγκλεισμό

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Θανάσης Χατζόπουλος, Ποιητής, Μεταφραστής, Παιδοψυχίατρος, Ψυχαναλυτής

Περιορίζοντας στη λογοτεχνία μια φράση της Τζωρτζ Έλιοτ που σημειώνει ότι «η τέχνη είναι το πράγμα που βρίσκεται πιο κοντά στη ζωή», στην οποία αναφέρεται ο Αμερικανός κριτικός λογοτεχνία Τζέιμς Γουντ, μπορούμε να σκύψουμε στη λογοτεχνία για να καταλάβουμε πώς έχει μιλήσει μέχρι σήμερα για τον εγκλεισμό.

Ο εγκλεισμός απασχόλησε τη ζωή μας και την ανθρώπινη κοινότητα λόγω της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων, έτσι όπως αυτά βιώθηκαν στις διάφορες περιοχές του πλανήτη. Ωστόσο με αφορμή αυτό το πρόσφατο βίωμα είναι ευκαιρία όχι να αναζητήσουμε μια λογοτεχνία του εγκλεισμού από τα κείμενα που μας έχουν παραδοθεί, όπως υπάρχει ας πούμε μια ταξιδιωτική λογοτεχνία και μια λογοτεχνία της περιπλάνησης, όσο με αφορμή τα περιοριστικά μέτρα να σκεφτούμε τη συνθήκη του εγκλεισμού ως μια ανθρώπινη συνθήκη στις ποικίλες εκδοχές της και την αποτύπωσή της στα κείμενα.

Ξεκινώντας επομένως από τις εκδοχές του εγκλεισμού και την ελληνική λογοτεχνία, και συζητώντας τις, αντιλαμβανόμαστε ότι η συνθήκη αυτή μπορεί να μας αφορά σε κάθε στιγμή της ζωής μας και της ανθρώπινης ιστορίας μας. Από τον συνήθη αστικό και κοινωνικό βίο, όπως τον μεταφέρει ο Κ. Π. Καβάφης από τα ποιήματα *Τείχη* (1896), *Τα παράθυρα* (1903) και *Η Πόλις* (1910) μέχρι την μετάπλάσή του στο ποίημα «Στον ίδιο χώρο» (1929). Από τον πολεμικό βίο, με τα κείμενα του Σολωμού από τους *Ελεύθερους Πολιορκημένους*, όπου η πολιορκία από μέρους των πολιορκημένων του τίτλου δίνει μιαν άλλη μορφή της συνθήκης του εγκλεισμού. Από τον *Βαρδιάνο στα Σπόρκα*, του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, ο οποίος αποτυπώνει

ένα λοιμοκαθαρητήριο της εποχής. Μέχρι τους εγκλεισμούς σε ψυχιατρεία με τις μαρτυρίες σε ποιήματα και κείμενα των Μιχαήλ Μητσάκη, Γεώργιου Βιζυηνού, Ρώμου Φιλύρα και τους εγκλεισμούς σε φυλακές (*Το νούμερο 31328* του Ηλία Βενέζη, *η Μαύρη γαλήνη* του Δ. Ν. Μαρωνίτη). Μέχρι εντέλει τον ιδιότυπο υπαρξιακό εγκλεισμό στον χώρο της φαντασίας όπως με την παραβολή του σπηλαίου τον έχει αποδώσει στην Πολιτεία του ο Πλάτωνας.

Σκοπιμότητα: να γνωρίσουν τα παιδιά τον εγκλεισμό και τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να πάρει στη ζωή, καθώς αυτός μπορεί να αποτελεί μια από τις ανθρωπολογικές συνθήκες κάθε εποχής και τη σημασία αυτού του βιώματος, σε

συνάρτηση και σύγκριση με το ανοιχτό και την ανοιχτότητα. Επίσης πώς από το βίωμα μιας μορφής εγκλεισμού, με βάση τα περιοριστικά μέτρα της πανδημίας, μπορούν να έρθουν σε επαφή και με άλλες ιστορικά καταχωρημένες μορφές εγκλεισμού.

Στόχος: η αναγνώριση και η επεξεργασία του βιώματος του εγκλεισμού με τις συνέπειές του για τον ψυχισμό και τις κοινωνίες, στοιχείο απαραίτητο μεταξύ άλλων για το πέρασμα χωρίς μεγάλους κραδασμούς στην «ελευθερία» των ανοιχτών οριζόντων.

«Γράμματα σ' έναν νέο ποιητή»-το ζύπνημα της έμπνευσης

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Αλέξανδρος Διαμαντής, Σκηνοθέτης, Συγγραφέας, Υπ. Διδάκτωρ Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ

Πώς γίνεσαι ποιητής; Πώς γίνεσαι καλλιτέχνης; Τι είναι η έμπνευση; Σε τι σου χρησιμεύει αν δεν γίνεις ποιητής ή καλλιτέχνης αλλά, φέρ' ειπείν, γιατρός, μηχανικός, δικηγόρος ή οικονομολόγος; Τι νόημα έχει η Τέχνη; Εκκινώντας από μια σειρά από ιστορίες, ποιήματα, πίνακες, γλυπτά, φωτογραφίες, παραστάσεις κι αναπαραστάσεις, το μάθημα αυτό επιχειρεί να δώσει στους μαθητές μια ιδέα από τη διαδικασία πίσω από μια καλλιτεχνική δημιουργία. Έννοιες όπως οι δημιουργικές αναφορές, οι καλλιτεχνικές εμμονές και η «αύρα» του έργου τέχνης, συναντιούνται με την ξεχωριστή Ομορφιά που μπορεί να βρει κανείς στα πιο συνηθισμένα και στα πιο καθημερινά: μια γεύση που ξυπνάει αναμνήσεις, η εντύπωση ενός μέρους, όπου πρώτη φορά πας, ένα άγνωστο πρόσωπο που οπωσδήποτε έχει μια ιστορία, μια συζήτηση που παρακούς από το διπλανό τραπέζι, μια μυρωδιά που θες να την ξαναμυρίσεις.

Όλα αυτά μαζί μπορεί να συγκροτούν κάτι – την προσωπική έμπνευση ενός ατόμου που πάντοτε ενεργοποιείται τη σωστή στιγμή, προσφέροντάς μας πολλά: από μια ωραία ιδέα στο σωστό της χρόνο και τόπο, μέχρι μια κάποια παρηγοριά στις μεγάλες δυσκολίες της ζωής. Με απλά λόγια, σκοπός του μαθήματος είναι να μιλήσει στους μαθητές για τη διαδικασία της καλλιτεχνικής έμπνευσης και για το πώς η οπτική γωνία που αυτή προσφέρει, μπορεί να χρησιμεύσει σε μια διαφορετική σταδιοδρομία, φαινομενικά άσχετη από τις τέχνες και τον πολιτισμό. Αυτό επιδιώκεται να γίνει μέσα από έναν ουσιαστικό διάλογο, όπου οι μαθητές μεταξύ τους και με τη παρότρυνση του διδάσκοντος, θα φτιάξουν μια κοινή αφήγηση, αυτό που στην ουσία είναι η βάση της έμπνευσης: μια κοινή εμπειρία. Στο τέλος του μαθήματος, θα δοθούν στους μαθητές κατάλογοι κειμένων, μουσικών, εικαστικών έργων και ταινιών που θα μπορούσαν να γνωρίσουν, σε περίπτωση που επιθυμούν να συνεχίσουν την επαφή τους με το θέμα της έμπνευσης.

Αντιγόνη του Σοφοκλή

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ιωάννα Ρεμεδιάκη, Λέκτορας Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ

Η τραγωδία, ως είδος, γεννιέται και διαμορφώνεται παράλληλα με την δημοκρατία στην Αθήνα του τέλους του 6ου και στον 5ο αι., σε μια σχέση αλληλεπίδρασης με αυτήν, επιβεβαίωσης αλλά και αμφισβήτησής της. Για το λόγο αυτό η Αντιγόνη, έργο που αποτελεί κορυφαία στιγμή της αρχαιοελληνικής δραματουργίας, εξετάζεται σε σχέση με το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο που το δημιούργησε. Μελετάμε την κυρίαρχη σύγκρουση Αντιγόνης-Κρέοντα, προκειμένου να αντιληφθούμε την βασική λειτουργία της τραγωδίας, που είναι η δημιουργία διαλόγου πάνω σε δύο αντιθετικές απόψεις/δίκαια/θεσμούς, και όχι η εκ προοιμίου ηρωοποίηση της μιας πλευρά ή η καταδίκη της άλλης. Τα παιδιά καλούνται να δοκιμάσουν θεατρικά τον διάλογο, δημιουργώντας μια συλλογική φωνή χορού που πλαισιώνει τους δύο αντιπάλους, κι ανασυνθέτοντας έτσι μια βασική συνθήκη της ζωής του 5ου πΧ αι., που είναι η συλλογική συμμετοχή των πολιτών, η κρίση και η σκέψη.

Στόχοι προγράμματος

- ✓ Γνώση του ιστορικού πλαισίου του 5ου αι., με έμφαση στις αρχές και ανάγκες του δημοκρατικού πολιτεύματος, και στη νέα ταυτότητα του πολίτη
- ✓ Γνώση των βασικών λειτουργιών της τραγωδίας, ως παραγωγού και παράγωγου του δημοκρατικού πολιτεύματος
- ✓ Ανάλυση των βασικών αξόνων της Αντιγόνης, και των ερωτημάτων που αυτοί θέτουν, σε επίπεδο κειμένου και παράστασης
- ✓ Παραστασιακή εμπειρία, με σκηνική δοκιμή όλης της ομάδας στους ρόλους της Αντιγόνης, του Κρέοντα και του Χορού, και κατανόηση των μεταξύ τους σχέσεων

Εξέλιξη προγράμματος

- Συζήτηση θεωρητικών ζητημάτων τραγωδίας και δημοκρατίας του 5ου αιώνα π.Χ.
- Παράλληλο κείμενο: Επιτάφιος Θουκυδίδη
- Ανάλυση Αντιγόνης (τα βασικά αντιθετικά ζεύγη, ο διάλογος)
- Σκηνική πρόταση από τους μαθητές (Αντιγόνη-Κρέοντα-Χορός)

Οιδίποδας Τύραννος του Σοφοκλή

(Γ΄ τάξη), Ομάδα 30 μαθητές

Εισηγήτρια: Ιωάννα Ρεμεδιάκη, Λέκτορας Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ

Ένα από τα κορυφαία έργα της αρχαιοελληνικής δραματουργίας, που κάποιοι το χαρακτηρίζουν φιλμ-νουάρ στο οποίο αναζητούμε τον δολοφόνο ή ψυχολογικό

δράμα στο οποίο αναζητάμε τον εαυτό μας (και, δυστυχώς, ο δολοφόνος κι ο εαυτός ταυτίζονται!). Με απaráμιλλη τέχνη ο Σοφοκλής ξεδιπλώνει εδώ την κρίση της πόλης και παράλληλα την κρίση του ατόμου, σε ένα έργο όπου η μορφή και το περιεχόμενο φτάνουν παράλληλα στην καλλιτεχνική κορύφωση. Για το λόγο αυτό, και καθώς το έργο διδάσκεται στην κλασική κατεύθυνση, θα εστιάσουμε σε θέματα μορφής, συντακτικού κυρίως αλλά και γραμματικής ή μέτρου, για να κατανοήσουμε πώς η γλώσσα μεταφέρει το νόημα και το μορφοποιεί. Τα παιδιά θα κληθούν έπειτα, ως ηθοποιοί, να δώσουν σχήμα στις έννοιες και τις μορφές που μελετήσαμε.

Στόχοι προγράμματος

- ✓ Γνώση του ιστορικού πλαισίου των μέσων του 5ου αι. (εξάπλωση της δημοκρατίας αλλά και της επίδρασης του ηγέτη Περικλή)
- ✓ Γνώση των βασικών αρχών της τραγωδίας, που έχει πλέον σχηματοποιηθεί πλήρως, και της σχέσης της με το δίπολο: άτομο και πόλη
- ✓ Ανάλυση των βασικών αξόνων του Οιδίποδα Τυράννου, και βασικών συντακτικών και γραμματικών θεμάτων, που τους διαμορφώνουν
- ✓ Παραστασιακή εμπειρία, με σκηνική δοκιμή όλης της ομάδας σε επιλεγμένες σκηνές του έργου (επεισόδιο και χορικό)
- ✓ Εξέλιξη προγράμματος
- ✓ Συζήτηση ιστορικών και δραματουργικών θεμάτων και πλαισίου
- ✓ Ανάλυση Οιδίποδα Τυράννου (πλοκή, συντακτικό, γραμματική, μέτρο)
- ✓ Παράλληλα θέματα: ψυχαναλυτική προσέγγιση έργου (Φρόιντ-παραστάσεις)
- ✓ Σκηνική πρόταση από τους μαθητές

Αυτοκράτειρα Θεοδώρα: ποιος ήταν ο πραγματικός της ρόλος στην Εικονομαχία;

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος

Η αυτοκράτειρα Θεοδώρα, σύζυγος του εικονομάχου αυτοκράτορα Θεόφιλου μάς είναι γνωστή από ιστορικά κείμενα για την ευσεβεία της απέναντι στις ιερές εικόνες τις οποίες ασπαζόταν κρυφά από τον σύζυγό της, όπως και τα παιδιά της. Είναι εκείνη η οποία συγκάλεσε τη σύνοδο για την αναστήλωση των εικόνων το 843 και σήμερα τιμάται από την Ορθόδοξη Εκκλησία για την ιστορική της απόφαση.

Όμως, η εικόνα της ευσεβούς συζύγου δεν ανταποκρίνεται σε όλες τις πληροφορίες που έχουμε για εκείνη. Αντίθετα, αναφέρεται και ως πολέμια των εικόνων και σύμφωνη με την εικονομαχική πολιτική του συζύγου της. Χαρακτηριστικά, ο ιστορικός Γενέσιος μάς λέει: *όχι μόνο δεν έκανε το ίδιο αίτημα* (για την αναστήλωση των εικόνων), *αλλά αντιτάχθηκε στην αναστήλωση των εικόνων, ισχυριζόμενη ότι ο σύζυγός της δεν μπορούσε να ήταν λάθος: Ο σύζυγός μου ο μακαρίτης*

αυτοκράτορας ήταν πολύ σοφός και κανένα σημαντικό θέμα δεν διέφυγε της προσοχής του. Πώς μπορούμε να αγνοήσουμε τις εντολές του και να στραφούμε σε διαφορετικό τρόπο συμπεριφοράς;

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα εξετάσει όλες τις πληροφορίες που μας δίνουν τα κείμενα αλλά και τα αντικείμενα τέχνης για τον ρόλο που η Θεοδώρα διαδραμάτισε στην εικονομαχική έριδα διασαφηνίζοντας την αντικειμενική διάστασή του. Επίσης, θα αναδειχθεί ο συχνά καθοριστικός ρόλος των συζύγων αυτοκρατόρων στα ζητήματα εκκλησιαστικής πολιτικής που συνδέεται άμεσα με τον ρόλο τους ως μητέρες διαδόχων αυτοκρατόρων.

Μεθοδολογία: Συγκριτική ανάλυση ιστοριογραφικών και αγιολογικών κειμένων αλλά και αρχαιολογικών καταλοίπων προκειμένου να εντοπιστούν οι ποιοτικές διαφορές τους ως προς το είδος και τη χρησιμότητα των πληροφοριών που μας παρέχουν.

Εκπαιδευτικός στόχος: Ανάδειξη της αξίας των πρωτογενών πηγών για τη μελέτη του ιστορικού παρελθόντος σε σχέση με τις πληροφορίες που αντλούμε από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα.

Επιδιωκόμενος σκοπός: Κατανόηση και αιτιολόγηση του συχνά διαφορετικού τρόπου που καταγράφεται το ιστορικό παρελθόν σε γραπτές πηγές και σε αρχαιολογικά κατάλοιπα.

Ευσεβής και εικονομάχος... γίνεται;

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος

Ο αυτοκράτορας ήταν θαυμάσιος και υπέροχος, αλλά σε όσους τιμούσαν τις θείες και αγνές εικόνες ήταν πολύ σκληρός και αυστηρός, προσπαθώντας να ξεπεράσει όλους τους τυράννους που είχαν προηγηθεί σε σκληρότητα.

Το πρώτο πράγμα που μας έρχεται στο μυαλό όταν ακούμε τα ονόματα εικονομάχων αυτοκρατόρων είναι η σκληρή πολιτική εναντίον των εικονόφιλων υπηκόων τους οποίους φυλάκισαν, ανάγκασαν σε εξορία ή εγκλεισμό σε μοναστήρι. Ταυτόχρονα, οι ίδιοι βασιλείς παρουσιάζονται όχι μόνο ως ιδιαίτερα «ευσεβείς» και «δίκαιοι» αλλά και ως «φωτεινά πνεύματα».

Τα κείμενα που μας έχουν διασωθεί αποδίδουν αντιφατική εικόνα των εικονόφιλων αυτοκρατόρων, η οποία αποκωδικοποιείται εάν εξετάσουμε τα δεδομένα κάθε βασιλείας σε αντιδιαστολή με τις πρωτότυπες πηγές. Και αυτό διότι το έργο ενός

αυτοκράτορα δεν είναι μονοσήμαντο. Ως βασικός λειτουργός του βυζαντινού κράτους ήταν αρμόδιος για τη χάραξη τις θρησκευτικής πολιτικής, την άμυνα της αυτοκρατορίας, την οικονομία, την ανέγερση και συντήρηση εκκλησιών, δημόσιων κτιρίων, και αμυντικών έργων, και φυσικά τις πολεμικές επιχειρήσεις. Όμως, οι εικονόφιλες πηγές εστιάζουν κυρίως στη θρησκευτική πολιτική τους με αποτέλεσμα να έχει αμαυρωθεί το σημαντικό έργο των εικονόφιλων για την αυτοκρατορία. Όπως έχει επισημανθεί στα σχολικά βιβλία: *Η παθιασμένη λογοτεχνία της εποχής, η μόνη που έφτασε ως εμάς, αμαυρώνει και δυσφημεί σκόπιμα το έργο και την προσπάθεια των εικονομάχων αυτοκρατόρων, που εργάστηκαν όλοι και με όλες τους τις δυνάμεις για να σώσουν το Βυζάντιο από τον αραβικό κίνδυνο.* (Ε. Γλύκατζη-Αρβελέρ)

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα εξετάσει όλες τις πληροφορίες που μας δίνουν τα κείμενα για τη βασιλεία των εικονομάχων αυτοκρατόρων σε αντιδιαστολή με αρχαιολογικά δεδομένα ώστε να αναδειχθεί η πραγματική διάσταση μιας σειράς βασιλείων που οδήγησε την αυτοκρατορία από τις καταστροφές του 7^{ου} αιώνα σε περίοδο σταθερότητας και ανάκαμψης.

Μεθοδολογία: Συγκριτική ανάλυση ιστοριογραφικών κειμένων και αρχαιολογικών καταλοίπων προκειμένου να εντοπιστούν οι ποιοτικές διαφορές τους ως προς το είδος και τη χρησιμότητα των πληροφοριών που μας παρέχουν.

Εκπαιδευτικός στόχος: Ανάδειξη της αξίας των πρωτογενών πηγών για τη μελέτη του ιστορικού παρελθόντος σε σχέση με τις πληροφορίες που αντλούμε από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα.

Επιδιωκόμενος σκοπός: Κατανόηση και αιτιολόγηση του συχνά διαφορετικού τρόπου που καταγράφεται το ιστορικό παρελθόν σε γραπτές πηγές και σε αρχαιολογικά κατάλοιπα.

Η συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στη δημιουργία νέων πόλεων τον Μεσοπόλεμο

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Κυριακή Παπαθανασοπούλου, Δρ. Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Ερευνήτρια στο Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (KENI)

Σκοπός του προγράμματος είναι η κατανόηση και η εξοικείωση των μαθητών με διάφορα θεωρητικά ζητήματα που εγείρει το προσφυγικό φαινόμενο. Η άφιξη και η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων επηρέασε την πορεία και την εξέλιξη της σύγχρονης Ελλάδας, καθώς συνεχίζει να επηρεάζει τη συλλογική μνήμη των

ανθρώπων ακόμα και σήμερα. Η σύνθετη διαδικασία της αποκατάστασης, η οποία άλλαξε τον ρυθμό αστικοποίησης και τον πολεοδομικό χάρτη της Αθήνας, με τη δημιουργία 46 νέων πόλεων. Οι νέες πόλεις που δημιουργήθηκαν ήταν αποτέλεσμα της μεγαλύτερης πληθυσμιακής μετακίνησης του 20^{ου} και αποτέλεσαν δείγμα συνέργιας του κράτους, της διεθνούς κοινότητας και των ίδιων των προσφύγων.

Η προσέγγιση της δημιουργίας ενός προσφυγικού συνοικισμού και της εξέλιξής του σε πόλη του Μεσοπολέμου θα γίνει μέσα από την περίπτωση της Νέας Κοκκινιάς (Νίκαιας), η οποία το 1923 αποτέλεσε τον μεγαλύτερο οργανωμένο αστικό προσφυγικό συνοικισμό της Αττικής και μέσα σε δέκα χρόνια μετασχηματίστηκε κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά σε μια σύγχρονη πόλη του Μεσοπολέμου.

Ζητούμενα του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι:

- Ο αναστοχασμός πάνω σε θέματα πληθυσμιακών μετακινήσεων εφόσον τοποθετηθούν μέσα στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο της εποχής του Μεσοπολέμου.
- Η κατανόηση των συνεπειών του πολέμου και η διαπραγμάτευση με το τραύμα του ξεριζωμού και τις συνέπειες της προσφυγιάς τόσο στους εκτοπισμένους, όσο και στην χώρα υποδοχής.
- Η γνώση για το βαθμό κινητοποίησης της διεθνούς κοινότητας και των κρατικών πολιτικών της χώρας υποδοχής, για την προστασία του «ξένου» που βρίσκεται σε ανάγκη.
- Η προσέγγιση της πολυσύνθετης διαδικασίας της ένταξης ομάδων ανθρώπων με ποικίλα χαρακτηριστικά.
- Η κατανόηση των μετασχηματισμών που σημειώνονται μέσα στο αστικό τοπίο.
- Η μελέτη της διαμόρφωσης μια νέας πόλης με τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά
- Η ανάδειξη της αυτενέργειας των προσφύγων στη διαδικασία της ένταξης τους ως ισότιμοι πολίτες στο νέο τόπο εγκατάστασης.
- Η αναζήτηση διαδικασιών συγκρότησης της μικρασιατικής ταυτότητας και συλλογικής μνήμης της πόλης.
- Η κατανόηση της σύνδεσης της τοπικής ιστορίας με τη μεγάλη ιστορία και την παγκόσμια.

Μέθοδοι /Εργαλεία

Η αστική αποκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων και η διαδικασία διαμόρφωσης μιας νέας πόλης του Μεσοπολέμου θα γίνει μέσα από την αξιοποίηση διαφορετικών ειδών ιστορικών πηγών και πολυτροπικών κειμένων, όπως τα πιστοποιητικά προσφυγικής ιδιότητας, οι ταυτότητες των προσφύγων, επίσημα έγγραφα του κράτους και της Επιτροπής Αποκατάστασης των Προσφύγων (ΕΑΠ),

άρθρα εφημερίδων, καταστατικά προσφυγικών συλλόγων, σφραγίδες, οδωνύμια, χάρτες και στατιστικές μελέτες, οπτικοακουστικό υλικό, φωτογραφίες, ολιγόλεπτα ντοκιμαντέρ, στίχους τραγουδιών και προφορικές μαρτυρίες. Θα χρησιμοποιηθεί υλικό από το Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, το ΕΛΙΑ, το αρχείο του Μικρασιατικού Συλλόγου «Ανατολή» και τα ψηφιακά αποθετήρια του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και του ερευνητικού προγράμματος *Πρόσφυγες: η υποδοχή τους στην Ελλάδα (1821-1989). Έρευνα – τεκμηρίωση – διάχυση* που υλοποιήθηκε από το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, το Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας στο Πάντειο και το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι οι μαθητές:

- ✓ να κατανοήσουν το προσφυγικό φαινόμενο και να το εντάξουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και να αντιληφθούν την ιστορικότητα και την πολυπρισματικότητα του φαινομένου
- ✓ να αναστοχαστούν πάνω στις ταυτότητες και την έννοια του «άλλου
- ✓ να καταπολεμηθούν φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας και να καλλιεργηθεί το αίσθημα συμπερίληψης
- ✓ να καλλιεργηθεί ο σεβασμός στην πολιτισμική ετερότητα και στις αξίες των άλλων
- ✓ να ενισχύσουν τις δημοκρατικές αρχές και τις αξίες τους
- ✓ να κατανοήσουν τη συμβολή των προσφύγων και της μεταναστευτικής κινητικότητας στην εξέλιξη και την πρόοδο των πόλεων
- ✓ να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα και να εξοικειωθούν με τα εργαλεία της κοινωνικής και πολιτισμικής ιστορίας και της «ιστορίας από τα κάτω» των απλών καθημερινών ανθρώπων
- ✓ να αποκτήσουν ιστορική ενσυναίσθηση, δηλαδή να κατανοήσουν τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανθρώπων μέσα στο συγκεκριμένο κοινωνικό –ιστορικό πλαίσιο
- ✓ να καλλιεργήσουν ιστορική συνείδηση και ιστορική κουλτούρα προκειμένου να σκεφτούν τη σχέση του παρόντος με το παρελθόν και τις προσδοκίες του μέλλοντος

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Ι Κ Α

Ευκλείδειες και μη-Ευκλείδειες Γεωμετρίες: Όταν η άρνηση του βέβαιου οδηγεί στη δημιουργία νέων κόσμων

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Λουκάς Φρέρης, μαθηματικός, Υπ. Δρ. Ιστορίας των Επιστημών

Ο φιλόσοφος Immanuel Kant στο έργο του *Κριτική του Καθαρού Λόγου* διατύπωσε την άποψη ότι η Γεωμετρία είναι η μελέτη του χώρου και ότι η γνώση μας για τον

χώρο δεν βασίζεται στην εμπειρία μας αλλά ότι μάλλον σχετίζεται με τον τρόπο που είναι δομημένο το μυαλό μας. Σύμφωνα με τον Kant η δομή του μυαλού μας είναι τέτοια ώστε η Ευκλείδεια Γεωμετρία αποτελεί τη μόνη Γεωμετρία που μπορεί να συλλάβει ο νους μας.

Για χρόνια, ο μαθηματικός κόσμος ακολουθούσε αυτές τις αρχές θεωρώντας την Ευκλείδεια Γεωμετρία ως τη μόνη συνεπή μέθοδο απεικόνισης της πραγματικότητας. Είχε άραγε δίκιο ο Kant; Και τι συμβαίνει αν αρνηθούμε μια απόλυτη βεβαιότητα που επικρατούσε εδώ και αιώνες στα μαθηματικά; Θα οδηγηθούμε αναπόφευκτα σε κάποιο σφάλμα στη βάση της άτοπου απαγωγής, ή ίσως, όπως έλεγε και ο μαθηματικός Carl Friedrich Gauss, θα βρεθούμε σε έναν παράξενο κόσμο αρκετά διαφορετικό από τον δικό μας, αλλά απολύτως συνεπή;

Στόχος του προγράμματος είναι να προσφέρει στους μαθητές και στις μαθήτριες του Λυκείου μια πρώτη γνωριμία με άλλες Γεωμετρίες, Μη-Ευκλείδειες, μέσα από την ιστορική εξέλιξη της Ευκλείδειας Γεωμετρίας από την εποχή του Ευκλείδη μέχρι την ανακάλυψη των Μη Ευκλείδειων Γεωμετριών στις αρχές του 19ου αιώνα. Βασική επιδίωξη του προγράμματος είναι να κατανοήσουν οι μαθήτριες και οι μαθητές τη σημασία και τη δομή του αξιωματικού συστήματος, τις προϋποθέσεις για την ύπαρξη διαφορετικών αξιωματικών συστημάτων αλλά και τους τρόπους με τους οποίους τα συστήματα αυτά δημιουργούνται, επανεξετάζονται, εγκρίνονται ή απορρίπτονται από τον μαθηματικό κόσμο.

Αυτό δεν θα γίνει μέσω μιας κλασικής και γραμμικής παρουσίασης μαθηματικής επιτυχίας, από την άγνοια στη βεβαιότητα, αλλά μέσα από την παρουσίαση συναρπαστικών ιστορικών επεισοδίων, επιτυχιών και αποτυχιών, σχετικά με τη μελέτη του πέμπτου αιτήματος του Ευκλείδη στο πέρασμα των αιώνων.

Εξέλιξη του Προγράμματος:

- Τι είναι η Ευκλείδεια Γεωμετρία και τι η Γεωμετρία του Ευκλείδη; Τι κοινό έχουν και, σε τι διαφέρουν;
- Τι είναι ένα αξιωματικό σύστημα; Πως δόμησε ο Ευκλείδης του δικό του αξιωματικό σύστημα;
- Το *Πέμπτο Αίτημα* του Ευκλείδη. Πως το διατύπωσε ο Ευκλείδης και πως διατυπώνεται ισοδύναμα;
- Η εξέτασή του *Πέμπτου Αιτήματος* στο πέρασμα των αιώνων.
- Η ανάδυση των Μη-Ευκλείδειων Γεωμετριών και οι πρωταγωνιστές του δράματος: Gauss-Bolyai-Lobachevsky.

Μέθοδοι/ Τεχνικές: Διαδραστική διάλεξη με ιστορική αφήγηση στην οποία θα παρεμβάλλονται:

- Προβολή Βίντεο.
- Παραδείγματα από την ύπαρξη των Γεωμετριών στην τέχνη: Λογοτεχνία, Ζωγραφική, Φωτογραφία.
- Εκπαιδευτικό παιχνίδι
- Εμπλοκή των μαθητών και της εμπειρίας τους από τη σχολική ύλη.

Φ Υ Σ Ι Κ Ε Σ Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ε Σ

Ο γεωχημικός κύκλος του χαλκού

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Δρ. Αριάδνη Αργυράκη, Καθηγήτρια Γεωχημείας, ΕΚΠΑ

Το πρόγραμμα αυτό έχει διαθεματικό περιεχόμενο φυσικών επιστημών (χημείας και γεωλογίας) και τεχνολογίας (μεταλλουργίας, χημικής και περιβαλλοντικής μηχανικής) με επίκεντρο την επίδειξη εξαγωγής χαλκού από ένα μέταλλο του, τον μαλαχίτη. Καλύπτει επίσης τη θεματική των τεχνολογιών προστασίας του περιβάλλοντος ως οριζόντιο αντικείμενο συζήτησης των τεχνολογιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος της δραστηριότητας είναι αφενός να ενημερώσει τους μαθητές για την προέλευση και τη σημασία του χαλκού στη σύγχρονη κοινωνία, την τεχνολογία και τον πολιτισμό μας και αφετέρου να κατακτήσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση των χημικών αντιδράσεων που συντελούνται κατά την μεταλλουργία του χαλκού αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος από τη μεταλλευτική δραστηριότητα καθώς και την ανακύκλωση.

Οι μαθητές μέσα από τη δραστηριότητα:

- Θα ενημερωθούν για την προέλευση και τη σημασία του χαλκού ως πρώτη ύλη με πάμπολλες χρήσεις στους τομείς της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ιατρικής, της τεχνολογίας κλπ.
- Θα κατανοήσουν μέσα από την πειραματική διαδικασία και τη βιωματική μάθηση τις χημικές αντιδράσεις (διπλής αντικατάστασης, διάλυσης, οξειδοαναγωγής) που συμβαίνουν κατά την εξαγωγή χαλκού από ένα μέταλλο του, τον μαλαχίτη ($\text{Cu}_2\text{CO}_3(\text{OH})_2$).
- Θα προβληματιστούν σχετικά με το θέμα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εξόρυξης και της παραγωγής μετάλλων και θα αναζητήσουν τρόπους ασφαλούς περιβαλλοντικής διαχείρισης των αποβλήτων που παράγονται κατά τη διαδικασία της εξαγωγής του χαλκού από το μέταλλο.

Η εκπαιδευτική δραστηριότητα χωρίζεται σε δύο μέρη:

Πρώτο μέρος: Ενημέρωση- συζήτηση σχετικά με τους φυσικούς πόρους με έμφαση τις ορυκτές πρώτες ύλες και το σύνολο του κύκλου ζωής τους δίνοντας το παράδειγμα του χαλκού.

Δεύτερο μέρος: Πείραμα επίδειξης, το οποίο υπάρχει δυνατότητα να πραγματοποιηθεί από τα παιδιά ανά ζεύγη, που προσομοιάζει τη διεργασία της όξινης εξαγωγής χαλκού με τη μεταλλουργική μέθοδο «heap leaching» που εφαρμόζεται σε μεγάλη κλίμακα σε θραυσμένο μετάλλευμα Cu σε πολλά μεταλλεία ανά τον κόσμο.

Υλικά πειράματος (βρίσκονται στον εργαστηριακό πάγκο, στον χώρο του Ιδρύματος):

- Σκόνη μεταλλεύματος υπεργενετικής μεταλλοφορίας Λαύριο (περιέχει μαλαχίτη, αζουρίτη και άλλα σύνδρομα ανθρακικά και πυριτικά ορυκτά)
- Πλαστική φιάλη με αραιό (1 M) θειικό οξύ (H₂SO₄)
- Ποτήρια ζέσεως
- Γυαλόχαρτο
- Σιδερένιες πρόκες
- Διηθητικό χαρτί
- ρΗμετρικό χαρτί
- Στατώ διήθησης
- Χοάνη διήθησης
- Γυαλιά προστασίας

Τα παιδιά ακολουθούν λεπτομερείς οδηγίες για τη διεξαγωγή του πειράματος, παρατηρούν και εξάγουν σειρά χημικών αντιδράσεων οι οποίες συντελούνται για τη παραλαβή χαλκού καθαρότητας 99,999%. Στο τέλος του πειράματος επιλέγουν τον κατάλληλο τρόπο διαχείρισης του υπολείμματος του μεταλλεύματος και γίνεται συζήτηση για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και τη σημασία της ανακύκλωσης.

Όταν τα γονίδια αποκτούν «δύναμη»

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90'

Εισηγήτρια: Ελένη Κόνιαρη, Ερευνήτρια, μοριακή βιολόγος

Οι τεχνικές γενετικής μηχανικής έχουν εφαρμοστεί σε πολλούς τομείς συμπεριλαμβανομένης της έρευνας, της γεωργίας, της βιομηχανικής βιοτεχνολογίας και της ιατρικής. Η γενετική μηχανική μεταβάλλει τη γενετική σύσταση ενός οργανισμού με τη χρήση τεχνικών που απομακρύνουν κληρονομήσιμο γενετικό υλικό ή εισάγουν DNA το οποίο παρασκευάζεται εκτός του οργανισμού, είτε

απευθείας εντός του ξενιστή ή σε ένα κύτταρο το οποίο στη συνέχεια συντήκεται ή υβριδοποιείται με τον ξενιστή.

Σκοπός της παρουσίασης είναι να αποτυπώσει τον τρόπο που η Γενετική Μηχανική προσφέρει τις γνώσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου κατανοώντας τα μυστήρια της ζωής.

Στόχος του προγράμματος είναι οι μαθητές μέσα από διαδραστικές εικόνες και εφαρμογές να μπορέσουν να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα των βιοτεχνολογικών εφαρμογών στον τομέα της Ιατρικής και να αφουγκραστούν τις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας για έναν ποιοτικότερο τρόπο ζωής. Επίσης, θα μπορέσουν να αναπτύξουν και να υιοθετήσουν κριτική στάση για τις δυνατότητες και προσπάθειες της γενετικής επιστήμης στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου.

Με τις δραστηριότητες που θα έχουν στη διάθεση τους οι μαθητές, θα αποκτήσουν ενεργό ρόλο στην όλη διαδικασία στοχεύοντας στην ουσιαστική μάθηση και όχι τη στείρα παρακολούθηση.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ-ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ

Εξερευνώντας την τεχνητή νοημοσύνη: ένα μέλλον γεμάτο δυνατότητες και προκλήσεις

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Βογιατζής Ηρακλής Υποψήφιος Διδάκτορας ΕΚΠΑ

Το τελευταίο διάστημα οι νέες υπηρεσίες της τεχνητής νοημοσύνης όπως το ChatGPT, βρέθηκαν στο στόχαστρο κριτικής. Πώς θα είναι η ζωή μας αν αυτά τα συστήματα γράφουν τις εργασίες μας στο σχολείο ή κλέψουν τις δουλειές μας; Μπορούμε να χαρτογραφήσουμε ορισμένες απαντήσεις εφόσον κατανοήσουμε εφόσον κατανοήσουμε πως λειτουργούν. Οι αλγόριθμοι της μηχανικής μάθησης πίσω από τις ψηφιακές τεχνολογίες διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην λειτουργία τους. Μια σειρά από κλάδους των μαθηματικών χρησιμοποιούνται στην επιστήμη των υπολογιστών: τα γραφικά είναι αναπαραστάσεις συναρτήσεων, τα δίκτυα βασίζονται στις πιθανότητες, οι ψηφιακές τηλεπικοινωνίες στη μαθηματική ανάλυση. Είναι ικανές οι νέες μηχανές να καταλάβουν τον κόσμο γύρω μας με ποια εργαλεία αποφασίζουν;

Η επίλυση προβλημάτων από υπολογιστές απαιτεί τη μετεγγραφή των πρώτων σε μαθηματική γλώσσα, ώστε να μπορούν να επιλυθούν από αλγόριθμους. Πού κρύβεται η ανθρώπινη εργασία στις αποφάσεις που λαμβάνουν αυτά τα συστήματα; Οι υπολογιστές σήμερα μπορούν να λύσουν πολλά σύνθετα προβλήματα, οι

αυξημένες ικανότητες τους τονίζουν τη σημασία του ερωτήματος που έθεσε ο πατέρα της πληροφορικής Άλαν Τούρινγκ πριν 70 χρόνια: Μπορούν οι μηχανές να σκέφτονται;

Σκοπός του προγράμματος είναι οι μαθητές να αναψηλαφήσουν τους ισχυρούς δεσμούς των νέων τεχνολογιών με τις επιστήμες. Επιπρόσθετα το πρόγραμμα προσκαλεί τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν πώς οι τεχνολογίες επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Η μελέτη της σχέσης τεχνολογίας και κοινωνίας, θα επιχειρήσει να οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους μακριά από μια τεchnοφοβική αντιμετώπισή της τεχνολογίας. Να κατανοήσουν πως οι "έξυπνες" μηχανές, από το κινητό τηλέφωνο έως το ψυγείο του σπιτιού μας χρησιμοποιούν μαθηματικές μεθόδους και τεχνικές και να εξοικειωθούν με κάποια απλά παραδείγματα.

Οι μαθητές θα έρθουν σε επαφή με βασικές έννοιες επίλυσης προβλημάτων από αλγορίθμους, τις βασικές αρχές λειτουργίας της μηχανικής μάθησης μέσα από παραδείγματα αλλά και περιπτώσεις ηθικών διλημμάτων στα οποία μπορεί να βρεθούν οι μηχανές, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση των αυτοκινούμενων οχημάτων.

Εξέλιξη του προγράμματος

- Εισαγωγή στα τελευταία επιτεύγματα της τεχνητής νοημοσύνης
- Σύντομη εισαγωγή στην Μηχανική μάθηση, βασικές έννοιες και παραδείγματα
- Εφαρμογές συστημάτων μηχανικής μάθησης
- Σκέψη και μηχανές: εφαρμογές Dall-e και ChatGPT
- Περιπτώσεις αλγοριθμικών προκαταλήψεων (algorithmic bias) και Ηθική στην τεχνητή νοημοσύνη

Μέθοδοι/ Τεχνικές

- Προβολή οπτικοακουστικού υλικού.
- Χρήση εφαρμογών για τη δημιουργία σχημάτων από συναρτήσεις.
- Σύντομες ιστορικές αφηγήσεις και brainstorming
- Εμπλοκή των μαθητών και της εμπειρίας τους από τη σχολική ύλη.

Το πρόγραμμα έχει στόχο να αμφισβητήσει πιθανές τεchnοφοβικές τάσεις για το μέλλον της τεχνητής νοημοσύνης. Βασικός σκοπός είναι να εξηγήσει με απλά παραδείγματα τον τρόπο λειτουργίας των μοντέλων μηχανικής μάθησης, τις επιδράσεις τους στο κοινωνικό γίνεσθαι και τέλος τους τρόπους με τους οποίους στο μέλλον μπορούν οι μαθητές να αντιμετωπίζουν τις αντίστοιχες κοινωνικές προκλήσεις. Θα παρουσιάσει τις βασικές αρχές λειτουργίας συστημάτων τεχνητής

νοημοσύνης, την επιτελεστική τους ικανότητα αλλά και τους απλούς τεχνικούς περιορισμούς από τους οποίους χαρακτηρίζονται.

Εισαγωγή στη Ρομποτική

Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90-120΄

Εισηγητής: Μάρκος Κωνσταντάκης, PhD, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η ρομποτική αναδεικνύεται ως ένα εξαιρετικά εποικοδομητικό μάθημα στο Λύκειο, καθώς προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων που απαιτούνται στον σύγχρονο κόσμο. Η εκπαιδευτική αξία της ρομποτικής έγκειται στην προαγωγή της δημιουργικότητας, της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων, της συνεργασίας και της κριτικής σκέψης μεταξύ των μαθητών. Αναπτύσσονται δεξιότητες προγραμματισμού, κατανοώντας τη λογική των αλγορίθμων και δημιουργούνται ρομποτικές κατασκευές που συνδυάζουν γνώσεις από τις επιστήμες της μηχανικής, της ηλεκτρονικής, της ηλεκτρολογίας και της πληροφορικής.

Η ενασχόληση με τη ρομποτική δίνει την ευκαιρία για συμμετοχή σε πανελλήνιους και διεθνείς διαγωνισμούς για τους οποίους σχηματίζονται ομάδες συμμετεχόντων οι οποίες πρέπει να εκτελέσουν πολύ συγκεκριμένα και προκαθορισμένα βήματα για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

Ειδικότερα για τους μαθητές Λυκείου, ο προγραμματισμός είναι ένα πανελλαδικά εξεταζόμενο μάθημα για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο, σε σχολές του τομέα Οικονομικών και Πληροφορικής.

Ροή του προγράμματος

- Παρουσίαση των εξελίξεων στη ρομποτική
- Παρουσίαση της τεχνολογίας Arduino
- Χρήση της πλακέτας γρήγορων συνδέσεων (breadboard) και σύνδεση κινητήρα, αντίστασης, αισθητήρων
- Παρουσίαση του περιβάλλοντος προγραμματισμού Processing
- Προγραμματισμός για τη λειτουργία του κινητήρα
- Παρουσίαση του ρομπότ NAO
- Επίδειξη των βασικών λειτουργιών του.
- Συζήτηση με τους μαθητές

Εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος

- ✓ Να γνωρίσουν οι μαθητές βασικές αρχές ρομποτικής τεχνολογίας

- ✓ Να ενημερωθούν οι μαθητές για τις τρέχουσες εξελίξεις στο χώρο της ρομποτικής
- ✓ Να εξοικειωθούν οι μαθητές με τη χρήση απλών ηλεκτρονικών εξαρτημάτων
- ✓ Να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές πλατφόρμες εκπαιδευτικής ρομποτικής
- ✓ Να γνωρίσουν τον κόσμο της προγραμματιστικής σκέψης για την επίλυση προβλημάτων
- ✓ Να εντοπίσουν τις τεχνικές δυσκολίες και προκλήσεις της ρομποτικής
- ✓ Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους

Το αχανές κυβερνοσύμπαν: κίνδυνοι, πρόληψη και ασφάλεια

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Σχεδιασμός – Εισηγητές: Εξειδικευμένα στελέχη, Αξιωματικοί Ειδικών Καθηκόντων Πληροφορικής και Υγειονομικού, Ψυχολόγοι της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος

Η μεγάλη ανάπτυξη του τομέα της πληροφορικής και η αυξημένη συμμετοχή των πολιτών στη νέα εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας, επέφεραν σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα και εξυπηρετήσεις στην κοινωνία, που αφενός διευκολύνουν την καθημερινότητα, αφετέρου δημιουργούν πεδίο κατάλληλο και για την εμφάνιση μορφών εγκληματικής δραστηριότητας με τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Στην εποχή που διανύουμε, καθίσταται σαφής η ανάγκη για εκπαίδευση των πολιτών στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και της ασφαλούς χρήσης αυτών και ενσωμάτωση αυτής στην εκπαιδευτική διαδικασία, από τις πρώτες κιόλας βαθμίδες.

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας συμμετέχει δια της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, έχοντας ως στόχο την ενημέρωση μαθητών και εκπαιδευτικών, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, τις διαδικτυακές αγορές, τα φαινόμενα διαδικτυακής βίας, τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, κ.ά. γιατί με την εξέλιξη της τεχνολογίας προκύπτουν καθημερινά νέες μορφές κυβερνοεγκλήματος.

Μέσα από την προβολή επικαιροποιημένου διαδραστικού υλικού, το οποίο συνοδεύεται από σύγχρονο οπτικοακουστικό υλικό, και μέσα από τη συζήτηση με εξειδικευμένα στελέχη της Υπηρεσίας στον τομέα της Πληροφορικής, της Νομικής, των Οικονομικών και της Ψυχολογίας δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες και

ιδιαίτερα στα παιδιά, τους ψηφιακούς πολίτες του μέλλοντος, να αναγνωρίσουν τις επισφαλείς συμπεριφορές που μπορούν να εκδηλωθούν μέσω διαδικτύου.

Στόχος είναι η μεταφορά των πραγματικών εμπειριών της Υπηρεσίας μας μέσα από την καθημερινή επαφή με τους πολίτες ώστε να επιτευχθεί η θωράκιση της ευαίσθητης ηλικιακής ομάδας των παιδιών και των εφήβων, καθώς οι ενημερωμένοι χρήστες μπορούν να χρησιμοποιήσουν με ασφάλεια το διαδίκτυο.

Οι θεματολογίες διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία των μαθητών και αφορούν:

- ✓ την αποστολή της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος,
- ✓ τις διαδικτυακές απειλές και μέτρα προστασίας,
- ✓ τα αδικήματα και τρόπους που αυτά διαπράττονται μέσω διαδικτύου,
- ✓ το φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού (Cyberbullying)
- ✓ τις κυβερνοεπιθέσεις ενάντια σε πληροφοριακά συστήματα και την ψηφιακή υποκλοπή δεδομένων,
- ✓ τα διαδικτυακά τυχερά παίγνια και τον εθισμό,
- ✓ τον σεξουαλικό εκβιασμό και εξαναγκασμό μέσω διαδικτύου και το sexting,
- ✓ την παρουσίαση της ενημερωτικής καμπάνιας SAY NO, ενάντια στον σεξουαλικό εκβιασμό και εξαναγκασμό, ανηλίκων και ενηλίκων, μέσω του διαδικτύου,
- ✓ τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Media).

T E X N E S

«Θέατρο: Το δώρο του Θέσπη στους ανθρώπους»

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Νίκος Νίκας, Καθηγητής υποκριτικής, ηθοποιός, σκηνοθέτης

6ος αιώνας π.Χ.. Ο Θέσπης αποκρίνεται (υποκρίνεται) στον χορό που τραγουδά τον διθύραμβο και γεννιέται η τραγωδία, το θέατρο. Ο Θέσπης έκανε τον μύθο δράση.

Πάμε τώρα στον 21ο αιώνα μ.Χ., στο σήμερα, στο τώρα!

Πάμε να κάνουμε έναν κύκλο. Πάμε να μιλήσουμε για τους αρχαίους μύθους που έγιναν θέατρο, που έγιναν τραγωδίες.

Πάμε στα εκάστοτε πρόσωπα του μύθου. Πάμε στους πρώτους «υποκριτές»! Πάμε στους σημερινούς υποκριτές.

Ποια μέσα χρησιμοποιούν; Το σώμα, το πρόσωπο (τη μάσκα ίσως);, τα μάτια, το στόμα.

Πάμε να τα γνωρίσουμε αυτά τα «μέσα» και να ξαναγνωριστούμε κι εμείς μέσα απ' αυτά τα «μέσα».

Πάμε να γνωρίσουμε και τα υλικά των ηθοποιών. Τα συναισθήματα: χαρά, λύπη, φόβος, θυμός, αγάπη.

Πάμε να τα δοκιμάσουμε όλα αυτά!

Πάμε να φτιάξουμε δικούς μας μύθους, δικές μας «ιστορίες»!

Πάμε να τις χρησιμοποιήσουμε για να κάνουμε ότι και ο Θέσπης.

Πάμε να παίξουμε θέατρο.

Ένα διαδραστικό πρόγραμμα, μια περιπέτεια πάνω στο θέατρο του «σήμερα» και του «πάντα», που ξεκινά με αφορμή τη διδακτέα ύλη κάθε τάξης. Μια συναρπαστική περιπέτεια- παιχνίδι- ταξίδι για τους μαθητές χωρίς να τους «διδάσκει».

Από το βιολί και τον Μπαχ στο Body Percussion και το Hip Hop

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Γιώργος Παπαϊωάννου, Μουσικός

Ο στόχος της παρουσίασης θα είναι, στο σύντομο αυτό χρόνο και μέσα από κάτι άμεσο, έντονα διαδραστικό αλλά και οικείο να πάρουν οι μαθητές ένα όσο το δυνατόν πιο ισχυρό ερέθισμα. Να τους χαραχθεί η περιέργεια και η αίσθηση ότι μπορούν να το κάνουν και αυτοί, ενώ παράλληλα θα γνωρίσουν και κάτι καινούργιο και διαφορετικό.

Εξέλιξη του προγράμματος:

- Γνωριμία, παιχνίδι, συζήτηση

Θα γνωριστούμε μέσα από διαδραστικά εκπαιδευτικά παιχνίδια και με αφετηρία την πιο κοινή ερώτηση "τι μουσική ακούς;" θα μιλήσουμε για διάφορα είδη μουσικής και θα απαντήσουμε όσες ερωτήσεις προκύψουν.

- Το σώμα και η φωνή ως όργανο

Με εργαλεία το Body Percussion (παραγωγή ήχων και ρυθμικών μοτίβων κρούοντας το σώμα και κάνοντας ήχους με το στόμα κτλ), τη φωνή ως μελωδικό όργανο αλλά και αυτοσχέδιους στίχους (ρίμες, ραπ, Hip Hop) θα προσπαθήσουμε να συνθέσουμε ένα μουσικό κομμάτι

- Γνωριμία με μουσικά όργανα

Θα παρουσιάσουμε όργανα από όλες τις κατηγορίες οργάνων: κρουστά, έγχορδα (τοξωτό, π.χ. βιολί και νυκτά, π.χ. πολιτικό Λαούτο, σαρόντ - ένα πολύ εντυπωσιακό όργανο από την Ινδία) και πνευστά (φλογέρα και νέυ). Με τη βοήθεια όλων αυτών των οργάνων θα ακουστούν ζωντανά διάφορα μουσικά στυλ και είδη μουσικής (από κλασική μουσική και Μπαχ μέχρι ταξίμια και ανατολίτικους αυτοσχεδιασμούς). Στη συνέχεια οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να περιεργαστούν αυτά τα μουσικά όργανα και να παράγουν ήχο και οι ίδιοι με καθοδήγηση.

➤ Αυτοσχεδιασμός και ηχογράφηση

Θα παίξουμε-αυτοσχεδιάσουμε χρησιμοποιώντας όλα τα παραπάνω, θα εμπλουτίσουμε το κομμάτι που φτιάξαμε με ήχους και μελωδίες από όργανα και στο τέλος θα το ηχογραφήσουμε με σκοπό να σταλεί σε όλους.

Εισαγωγή στην τέχνη του Κινηματογράφου

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Παναγιώτης Δενδραμής, Δρ. Ελληνικού Κινηματογράφου

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την κυριαρχία της εικόνας και την καθημερινή μας έκθεση σε μια υπερπληθώρα οπτικοακουστικού υλικού. Ιδιαίτερα τα νέα παιδιά, έρχονται πλέον σε επαφή και εξοικειώνονται με τα ψηφιακά μέσα από τη νηπιακή τους σχεδόν ηλικία και μαθαίνουν να τα χρησιμοποιούν σε σταθερή βάση για την επικοινωνία, την ενημέρωση, την ψυχαγωγία αλλά και τη δημιουργική τους έκφραση. Ποια είναι όμως η διαφορά ανάμεσα σε ένα βίντεο του YouTube και ένα ολοκληρωμένο κινηματογραφικό φιλμ; Ποια στοιχεία έχουν κοινά και πού διαφέρουν; Πώς μπορούμε να εκφραστούμε μέσω της κάμερας; Ποιο είναι το συντακτικό και η γραμματική του κινηματογράφου; Το πρόγραμμα αυτό φιλοδοξεί να καλύψει την ανάγκη για την πληρέστερη εξοικείωση των μαθητών με τη γλώσσα της οπτικοακουστικής έκφρασης και τη σύνδεσή της με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Σκοπός του προγράμματος είναι να εισαγάγει τους μαθητές στη γλώσσα του κινηματογράφου μέσα από τη γνωριμία με τα βασικά δομικά της στοιχεία, με τη βοήθεια παραδειγμάτων από διαφορετικά κινηματογραφικά είδη, σχολές και ιδιώματα ύφους, παρακινώντας τους στην κριτική και δημιουργική εξερεύνηση των κωδίκων και συμβάσεων της. Επίσης, να ενθαρρύνει την προσωπική καλλιτεχνική τους έκφραση μέσα από την εκτέλεση μικρών δημιουργικών ασκήσεων, για την καλύτερη κατανόηση των επιλογών που υπεισέρχονται στην οπτικοακουστική κατασκευή.

Οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος θα προσεγγισθούν μέσα από την παρουσίαση του εισηγητή με τη χρήση συγκεκριμένων παραδειγμάτων οπτικοακουστικού υλικού. Μέσα από αυτή τη διαδικασία προσδοκείται να καταστεί εφικτή η μεταλαμπάδευση της μεθοδολογίας για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη του οπτικοακουστικού γραμματισμού (media literacy) στους μαθητές, ούτως ώστε να είναι σε θέση να προσλαμβάνουν οπτικοακουστικά έργα (ταινίες μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ, βίντεο στο διαδίκτυο) με κριτική σκέψη και ουσιαστικό αναστοχασμό, τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενό τους, αλλά και να είναι σε θέση οι ίδιοι να προχωρήσουν στα δικά τους δημιουργήματα.

Στόχοι του προγράμματος

- ✓ Η γνωριμία των μαθητών με την εξέλιξη και την ετερογένεια της κινηματογραφικής τέχνης.
- ✓ Η γνώση των βασικών δομικών στοιχείων ενός κινηματογραφικού έργου
- ✓ Η ανάπτυξη της προσωπικής τους έκφρασης μέσω της οπτικοακουστικής αφήγησης.

Α Γ Ω Γ Η Υ Γ Ε Ι Α Σ

Πρέπει να μας αγχώνει το άγχος;

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Γιώτα Ανδριανού, Ψυχολόγος – Συστημική Συμβουλευτική και Ψυχοθεραπεία

Σκοπός του προγράμματος είναι η κατανόηση του άγχους, ως μιας απαραίτητης βιολογικής λειτουργίας, η οποία όμως πολλές φορές ξεφεύγει από τον έλεγχό μας. Επίσης, το πρόγραμμα έχει ως σκοπό να εξοικειώσει τους μαθητές με πρακτικές που βοηθούν στο έλεγχο και την αντιμετώπισή στρεσογόνων καταστάσεων. Ειδικά για το Λύκειο, το πρόγραμμα στοχεύει στην ενημέρωση των παιδιών γύρω από το άγχος των Πανελλαδικών εξετάσεων και στην επίδειξη πρακτικών τρόπων για την αντιμετώπισή τους.

Στόχος του προγράμματος είναι να κατανοήσουν τα παιδιά πως η απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις - το άγχος δηλαδή- είναι μια φυσιολογική βιολογική διεργασία. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, στην καθημερινότητά μας, κατακλιζόμαστε ταυτόχρονα από πολλές καταστάσεις που είναι δυνητικά στρεσογόνες, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας και αυτό να παρεμποδίζει την λειτουργικότητά μας.

Εξέλιξη του προγράμματος: Το πρόγραμμα θα ξεκινήσει με τον εισηγητή να ρωτά τους μαθητές σχετικά με το πώς εκείνοι κατανοούν το άγχος. Πιο συγκεκριμένα θα τους ζητηθεί να απαριθμήσουν δυνητικά στρεσογόνες για αυτούς καταστάσεις αλλά και να περιγράψουν πώς ο οργανισμός αντιδρά σε καταστάσεις στρες (ταχυπαλμία, εφίδρωση, έντονη γαστρεντερική δραστηριότητα, αίσθηση κρύου ή και υπερβολικής ζέστης). Στη συνέχεια, θα περιγραφεί από τον εισηγητή ο βιολογικός μηχανισμός του στρες. Θα δοθούν στα παιδιά πληροφορίες σχετικά με την ορμόνη κορτιζόλη που εκκρίνεται από τα επινεφρίδια και είναι η βασική "υπεύθυνη" για όλα όσα μας συμβαίνουν όταν αγχωνόμαστε.

Οι μαθητές στη συνέχεια, με την καθοδήγηση του εισηγητή, θα κληθούν να σκεφτούν γιατί ίσως και να είναι απαραίτητη μια τέτοια απόκριση του οργανισμού

σε στρεσογόνες καταστάσεις και ποιοι θα ήταν οι δυνητικοί κίνδυνοι της μη απόκρισής μας σε καταστάσεις που φυσιολογικά μας προκαλούν άγχος. Αμέσως μετά, θα συζητηθεί γιατί σήμερα μας απασχολεί τόσο πολύ το άγχος. Πιο συγκεκριμένα, θα εξηγηθεί στα παιδιά πως λόγου του σύγχρονου τρόπου ζωής αλλά και των πολλών υπέρμετρων ίσως, απαιτήσεων που έχουμε από τους άλλους και τον εαυτό μας, δεν μπορούμε να τιθασιεύσουμε το άγχος μας, το οποίο και τελικά αποτελεί τροχοπέδη στην καθημερινότητά μας. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί μια δραστηριότητα κατά την οποία ο εισηγητής θα δείξει στα παιδιά κάποιες από τις τεχνικές που υπάρχουν για να μετριάσει και να ελέγξει κανείς το άγχος του.

Δραστηριότητα: Τα παιδιά θα κληθούν, αν θέλουν, να καθίσουν στο πάτωμα. Όσα δεν επιθυμούν θα παραμείνουν στην θέση τους. Ο εισηγητής, ο οποίος θα συμμετάσχει και ο ίδιος στην δραστηριότητα, θα δείξει στα παιδιά τεχνικές αναπνοής και απλού διαλογισμού και συγκέντρωσης, που μας βοηθούν να ξεπεράσουμε το άγχος μας και να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε επαρκώς σε στρεσογόνες καταστάσεις, π.χ. ένα διαγώνισμα. Η εισηγήτρια θα μοιραστεί με τα παιδιά διάφορες θετικές σκέψεις που μπορούν να κάνουν για τους άλλους και τον εαυτό τους οι οποίες και μας βοηθούν να νιώσουμε καλύτερα σε κατάσταση στρες. Τέλος, θα δοθεί χρόνος στα παιδιά να εξασκήσουν αυτές τις μεθόδους, να κάνουν ερωτήσεις και να περιγράψουν πώς αισθάνονται πριν και μετά την εξάσκηση αυτών των πρακτικών.

Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ο Σ

Παίζοντας με ... την ιστορία των περιηγητών

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητές: Ηλίας Στουραϊτης, Δρ. Τμ. Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου

**Τόλης Λαύκας, MSc Liverpool John Moores University, Τμ. Επιστήμης
Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού ΕΚΠΑ**

Η πολιτισμική κληρονομιά των περιηγητών που μας κληροδότησε κάθε Δυτικοευρωπαίος ταξιδιώτης ως μια πραγματική ή ονειρική εμπειρία αποτελεί μια ανακάλυψη του κόσμου της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Μία διαφορετική απεικόνιση της ιστορίας μέσα από τα μάτια των ανθρώπων που παρατήρησαν και κατέγραψαν κοινωνίες του κόσμου που άλλαζε και διαμόρφωνε μια νέα εποχή. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρασύρει τους μαθητές σε ένα παιχνίδι αναγνώρισης και κατανόησης των πνευματικών, πολιτικών και πολιτιστικών ρευμάτων που οδήγησαν τους περιηγητές να ανακαλύψουν πώς ήταν ο κόσμος της Ευρώπης. Ποιοι ήταν αυτοί οι περιηγητές; Από ποιες χώρες προέρχονταν; Πού μετακινούνταν; Οι μαθητές/τριες θα ανακαλύψουν παίζοντας μια φανταστική ιστορία την απεικόνιση του χώρου και των

ανθρώπων από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Οι μαθητές/τριες θα αναζητήσουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού περιεχόμενο από την εφαρμογή travelogues, θα αξιοποιήσουν χάρτες, πίνακες ζωγραφικής για να ολοκληρώσουν το ταξίδι των περιηγητών και το παιχνίδι.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδέεται με το μάθημα της ιστορίας και εμπλουτίζει τη χρονική περίοδο από τον 15ο έως τον 20ο αιώνα με την παρουσία των περιηγητών στην περιοχή της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα, αναζητούνται τα πνευματικά, πολιτικά και πολιτιστικά ρεύματα που οδήγησαν τους περιηγητές να ανακαλύψουν πώς ήταν ο κόσμος της Ευρώπης, ποιες ήταν οι ιδιότητες των περιηγητών, από ποιες χώρες προέρχονταν, πού μετακινούνταν, πώς κατέγραφαν και τι μας παρουσιάζουν.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στηρίζεται στη βιωματική και ερευνητική-αποκαλυπτική μάθηση. Οι μαθητές/τριες θα βιώσουν μέσω της φανταστικής ιστορίας που θα εμπλακούν, στοιχεία που αφορούν την ιστορία των περιηγητών μέσω της έρευνας και συνεχούς ανακάλυψης δεδομένων που παράλληλα θα είναι και στοιχεία απόκτησης γνωστικού περιεχομένου.

Τα φυλακτά στον παραδοσιακό πολιτισμό...

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Σωτήρης Σουλούκος, Δρ. Θρησκευολογίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Αντικείμενο του προγράμματος είναι η κατανόηση της χρήσης φυλακτών κατά την περίοδο ακμής του παραδοσιακού πολιτισμού. Πρόκειται για αντικείμενα που μπορούν να εντοπιστούν και σε παλαιότερες περιόδους της ελληνικής τέχνης, καθώς οι επιρροές από περίοδο σε περίοδο ήταν μεγάλες. Ωστόσο, την περίοδο αυτή εκτός από τα κατεξοχήν φυλακτά, που αποκαλούνται χαίμαλιά, οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν πολλά κοσμήματα διακοσμημένα με αποτροπαϊκά και προστατευτικά μοτίβα, καλύπτοντας το γυναικείο κυρίως σώμα από το κεφάλι μέχρι και την κοιλιακή χώρα. Οι άντρες είχαν άλλου είδους φυλακτά, καθώς περνούσαν πολλές ώρες εκτός σπιτιού και ήταν εκείνοι οι οποίοι πήγαιναν ταξίδια, αλλά και στον πόλεμο. Η προστασία τους, όταν βρίσκονταν έξω από το σπίτι, ήταν ιδιαίτερα σημαντική.

Σκοπός και στόχοι του προγράμματος: Ο σκοπός του προγράμματος εντοπίζεται στην κατανόηση της χρήσης των φυλακτών από άνδρες και από γυναίκες, εντός και εκτός της οικίας. Οι τελετουργίες του γάμου, της βάπτισης, όπως και των μεταβάσεων από μία κατάσταση σε μία άλλη, καθιστούσε επιτακτική των χρήση φυλακτών για την προστασία από το κακό. Παράλληλα, μέσα από μία αναφορά στο

κακό (κακό μάτι, ασθένειες κ.α.) θα μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν το νόημα της προστασίας από ορατούς και αόρατους κινδύνους. Φυσικά, οι φόβοι αυτοί δεν αφορούν μόνο τον ελληνικό πολιτισμό, ούτε μόνο τον χριστιανισμό. Έχοντας, ως σημείο αναφοράς την προστασία από το κακό θα δούμε αντικείμενα και διακοσμητικά μοτίβα που προστατεύουν από το κακό και τα οποία προσελκύουν το καλό. Μοτίβα τα οποία ανήκουν σε μία από τις τρεις μεγάλες αβραμικές θρησκείες της Μεσογείου, αλλά και μαγικά μοτίβα, καθώς στα φυλακτά εντοπίζεται ο συνδυασμός θρησκευτικών και μαγικών στοιχείων.

Εξέλιξη του Προγράμματος

Το πρόγραμμα με τη χρήση οπτικού υλικού θα φέρει σε επαφή τους μαθητές με γνωστούς και άγνωστους τρόπους προστασίας από το κακό. Εκτός από τις χριστιανικές θρησκευτικές μορφές, θα μπορέσουν οι μαθητές/μαθήτριες να δουν και μη θρησκευτικά σύμβολα που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για την προστασία τους. Τα φυλακτά είτε τοποθετούνταν σε κάποιο σημείο και ήταν εμφανή, είτε ήταν κρυμμένα αποσκοπούσαν στην προστασία από το κακό. Για τον λόγο αυτό οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν πολλές φορές μαγικά σύμβολα για να ενισχύσουν την προστατευτική δύναμη των φυλακτών. Παράλληλα, πολύ συχνά τοποθετούσαν στο εσωτερικό των αντικειμένων αυτών αγιωτικά υλικά, όπως και μαγικά αντικείμενα. Φαίνεται πως ο συνδυασμός των επιμέρους στοιχείων είχε ως στόχο την προστασία των κατόχων των φυλακτών, είτε πρόκειται για αντικείμενα με την έγκριση της επίσημης εκκλησίας, όπως οι σταυροί, είτε για αντικείμενα που αποτυπώνουν τις απόψεις του απλού λαού για ευζωία και ευγονία, όπως γινόταν στα χαϊμαλιά και στα υπόλοιπα κοσμήματα. Καταλήγουμε, ακόμη, στο συμπέρασμα πως υπάρχει μία έντονη διακοσμητική διάθεση που δηλώνει, συγχρόνως, τις προσωπικές επιθυμίες του κάθε χρήστη, η οποία όμως βρίθεται από συμβολισμούς και προστατευτικά στοιχεία.

Τα χαϊμαλιά, οι θήκες ιερών βιβλίων και οι σταυροί είναι τα κατεξοχήν φυλακτά στα οποία χρησιμοποιούνται θέματα και μορφές της χριστιανικής θρησκείας. Αντιθέτως στα υπόλοιπα κοσμήματα - φυλακτά με εξαίρεση τον δικέφαλο αετό, ο οποίος έχει διττό νόημα, τους αγγέλους και τον σταυρό, δεν υπάρχουν θρησκευτικές μορφές, αλλά μορφές από τον υπαρκτό και ανύπαρκτο κόσμο με προστατευτικές και ευγονικές ιδιότητες. Ανθρώπινες κεφαλές, πουλιά, εξάλφα, οκτάκτινα άστρα, ρόδακες αποτελούν τα πιο συνηθισμένα διακοσμητικά μοτίβα σε πόρτες, βραχιόλια, κοσμήματα και αντικείμενα για χρήση και από τα δύο φύλλα.

Στη συνέχεια θα εστιάσουμε στο γεγονός πως άνθρωποι με διαφορετική θρησκεία χρησιμοποιούν διαφορετικά φυλακτά, καθώς τα διακοσμούν με διαφορετικά σύμβολα ή/και αποσπάσματα από τα Ιερά Βιβλία της θρησκείας τους. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουμε να μιλήσουμε για τον τρόπο συνύπαρξης των θρησκειών και

για την επιθυμία προστασίας των ανθρώπων, πέρα από θρησκευτικές και φυλετικές διαφορές.

Παράλληλα, θα μας δοθεί η ευκαιρία να μιλήσουμε για τους συμβολισμούς που δίδονται στα αντικείμενα αυτά, όπως και στα διακοσμητικά σχέδια, που τα μετατρέπουν από απλά αντικείμενα σε φυλακτά. Τέλος, οι μαθητές θα σχεδιάσουν ή θα προτείνουν τα μοτίβα που θα περιλάμβανε το δικό τους φυλακτό.

Ενδεικτικό ερωτηματολόγιο:

Τι είναι φυλακτό;

Ποια φυλακτά γνωρίζετε;

Έχετε κάποιο φυλακτό

Τι σχέδιο έχει πάνω του;

Ξέρετε άλλου είδους φυλακτά;

Σταυρός: επίσημη θρησκεία.

Ματάκι, κόκκινη κλωστή: λαϊκή θρησκεία, μη επίσημη, μαγικός τρόπος σκέψης

Άνθρωποι με διαφορετική θρησκεία φορούν διαφορετικά φυλακτά.

Αναγνωρίστε τα φυλακτά και περιγράψτε τι βλέπετε

Σχεδιάστε/κολλήστε φτιάχνοντας το δικό σας φυλακτό.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Δραματοποιώντας «θαύματα»: διαφορετικότητα, αυτενέργεια, anti-ρατσισμός

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγήτρια: Κλειώ Φανουράκη, Επικ. Καθηγήτρια Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ

Σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών με τις έννοιες της διαφορετικότητας, της αυτενέργειας και του σεβασμού για τον άλλο, μέσα από βιωματικές εμπειρίες παιχνιδιού, δραματοποίησης και διερεύνησης. Με αφορμή μία ιστορία οι μαθητές και μαθήτριες διερευνούν στάσεις, συμπεριφορές και αξίες που σχετίζονται με το «είναι» και το «φαίνεσθαι». Οι δραστηριότητες διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα/σχολική βαθμίδα.

Στο πλαίσιο του προγράμματος επαναπροσδιορίζεται η σχέση των νέων με καθετί διαφορετικό και ξένο, έχοντας ως οδηγό την ιστορία του 'νεαρού Τζώνη με την ουρά' και τις ατομικές και ομαδικές δραματοποιήσεις της, σε ρεαλιστικό και φανταστικό τόπο και χρόνο. Ανακαλύπτοντας ποιος είναι ο νεαρός Τζώνη, οι μαθητές και μαθήτριες συμμετέχουν σε ελεύθερους και ημικαθοδηγούμενους

αυτοσχεδιασμούς στο πλαίσιο των οποίων διερευνούν την έννοια της πρόσληψης του διαφορετικού σε πολλαπλά πολιτισμικά, ιστορικά, θρησκευτικά, γενετικά/βιολογικά και κοινωνικοπολιτικά πλαίσια.

Ειδικοί στόχοι του προγράμματος αφορούν στη δημιουργική παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου στο πλαίσιο της Νεοελληνικής Γλώσσας, αλλά και διαθεματική εξέταση των θεμάτων του μέσω της Λογοτεχνίας, της Βιολογίας, της Φιλοσοφίας, της μυθολογίας, λαογραφίας, ιστορίας, θρησκείας και πολιτισμού. Παράλληλοι θεματικοί άξονες εργασίας είναι η αγάπη για τον συνάνθρωπο και τα ζώα, καθώς και για μορφές που παρεκκλίνουν από τις εκάστοτε αποδεκτές κανονικότητες.

Πλούτος και Φτώχεια στον σύγχρονο κόσμο

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄

Εισηγητής: Μάριος Κουκουάρας-Λιάγκης, Αναπλ. Καθηγητής Τμ. Θεολογίας ΕΚΠΑ

Σύμφωνα με διεθνείς Οργανισμούς 124.000.000 Ευρωπαίοι είναι πλέον φτωχοί ενώ στην Ελλάδα πάνω από το 35% του πληθυσμού ζει στην ανέχεια. Τα παιδιά, δυστυχώς, είναι τα πρώτα θύματα της φτώχειας. 3.000.000 βρέφη στον κόσμο πεθαίνουν κάθε χρόνο τον πρώτο μήνα της ζωής τους εξαιτίας της φτώχειας. Σκοπός είναι αρχικά να νοηματοδοτήσουμε την έννοια της φτώχειας. Είναι φτώχεια μόνο η έλλειψη των αναγκαιών; Δεν είναι και η έλλειψη εκπαίδευσης ή η κακή εκπαίδευση, η μη πρόσβαση σε δομές υγείας, οι καθημερινές φοβίες, η άγνοια αναζήτηση της ευτυχίας, το κυνήγι της αυτοπραγμάτωσης, η αποθέωση της αυθεντικότητας, ο καταναλωτισμός, το άγχος για το αύριο, η αφθονία, οι κακές σχέσεις και άλλα πολλά; Τελικά σκοπός είναι να αναρωτηθούμε, ποιοι είναι τελικά οι φτωχοί και ποιοι οι πλούσιοι;

Σε αυτή τη συνάντηση οι μαθητές, σε ασφαλές περιβάλλον, αναγνωρίζουν και γνωρίζουν πτυχές αυτού του μεγάλου κοινωνικού και προσωπικού προβλήματος. Μέσα από την πολυτροπική και διαδραστική παρουσίαση του θέματος επιχειρείται, αρχικά, ο διαχωρισμός σε σχετική και απόλυτη φτώχεια και επιχειρείται η αναζήτηση των αιτιών του προβλήματος. Μελετάται το φαινόμενο σε σχέση με όρους Μικροοικονομίας και Μακροοικονομίας με ένα τρόπο απλό, προσιτό και βιωματικό (ανάγκες, συμπεριφορά καταναλωτή, δείκτης οικονομικής ευημερίας, ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, πληθωρισμός κ.ά.). Στη συνέχεια όλοι μαζί επιχειρούμε σε θετικό κλίμα να επαναπροσδιορίσουμε το ιδεώδες της ζωής αναλογιζόμενοι τον «πλούτο» της αυθυπερβαση και της προσφοράς. Έτσι, φεύγοντας θα έχουν κατανοήσει τις αιτίες της φτώχειας και πώς μπορεί να μειωθεί και να εξαλειφθεί.

Μέσα από βιωματικές δράσεις (φύλλο εργασίας, παίξιμο ρόλων, αναστοχαστικοί κύκλοι συζήτησης) επιχειρείται οι μαθητές και μαθήτριες να προσεγγίσουν τον πλούτο και τη φτώχεια ως έννοιες και φαινόμενα (οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά) με ποικίλες διαστάσεις που μας αφορούν όλες και όλους και έχουμε την ευθύνη. Προβάλλει το θέμα της προσωπικής και κοινωνικής ευθύνης, που αποτελεί σήμερα ανάγκη για την αγωγή των πολιτών. Πολύ περισσότερο την περίοδο που ζούμε, οικονομικής, κοινωνικής και ηθικής κρίσης.

Διευθύντρια ΙΑΛ: Καλή Κυπαρίσση

Υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων: Ιωάννα Ρωμηού

Τηλ. επικοινωνίας: 216 900 3722, 216 900 3700

Ηλεκτρονική διεύθυνση: education@laskaridisfoundation.org

Ιστοσελίδα: www.laskaridisfoundation.org

